

Predikatie over Hebreëen 12:14, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 17 september 1950 te Den Haag

Gezongen: Psalm 85:1 en 2.

Gelezen: De Wet des Heeren; Hebreëen 12:1-13.

Gebed:

Doe ons, algenoegzaam, aanbiddelijk Opperwezen, eeuwig, enig en drie-enig God, uit Wie en door Wie en tot Wie alle dingen zijn, naderen tot U met eerbied en diep ontzag. Wie zijt Gij, en wie zijn wij! Hoe heerlijk zijt Gij, hoe schoon en hoe goed! Hoe waar is Uw Getuigenis! Het is alles waarachtig. En zo is al wat in ons is, onwaarachtig. Want wij staan tegenover Uw Getuigenis en tegenover U. En zo draagt Gij ons nog, hebt Gij ons gedragen, draagt Gij ons in dit ogenblik. Doe er ons eens bij stilstaan. Laat ons, al was het maar voor een ogenblik, kunnen denken aan U. Dit ene zou al tot bekering leiden.

Heere, zie ons aan en gedenk ons in de Zoon Uwer liefde, en vergeef het ons dat wij zó verdorven, zó verwrongen, zó ontaard zijn. Leer ons eens dit te bekennen, hartelijk, oprecht. En laat het eens zó zijn, dat wij noch in ons, noch om ons, buiten Uw Woord, buiten U, enige toevlucht zien. Wij zouden dan gehoorzamen het woord: 'Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.'

Van onszelf gaan wij maar door, eeuwigheid of geen eeuwigheid, God of geen God. Wij vragen naar niets, omdat wij zogenaamd bezig zijn met onszelf – maar wij kennen onszelf niet en wij weten ook niet wat onze belangen zijn. Wij hebben begeerten en deze begeerten moeten worden vervuld. Het zijn ónze begeerten. Ze worden somtijds ook vervuld, maar tot ons verdriet, tot onze schande, tot onze eeuwige ondergang. Wij worden verscheurd, inwendig en somtijds ook uitwendig, door onze begeerten. Ach, ontdek ons, want van onszelf gaan wij over alles heen, en dan zouden wij graag alles naar onze hand willen zetten, dwazen die wij zijn! Moeten *wij* dan ons geluk bewerken? De dichter had genade en deze genade heeft hem doen zeggen: 'Hij verkiest voor ons onze erfenis': het land Kanaän, de hemel, het tijdelijke, het eeuwige.

Laat ons er dan uitblijven, Heere. Er behoeft niets te worden gedaan. U schiep de mens toen U alle dingen geschapen had; en hij kon direct

beginnen om van U en van al het hem omringende te genieten. In de Zoon Uwer liefde hebt Gij alles daargesteld, en het is mogelijk om er ons genot van te trekken. Heere, leer ons, leid ons, laat ons ons laten leiden.

Wij zijn nog weer hier gekomen. Geef ons te spreken, doe ons horen wat de Geest tot de Gemeente zegt. Laat de woorden die in de aanvang altijd worden gehoord: 'In de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes', voor ons eens betekenis hebben. Heere, hoe durven wij maar zo te gaan! Hoe is het mogelijk dat wij één kerkgang kunnen verrichten buiten de vreze van Uw Naam, dat wij daarin onze keuze laten gelden, onze keuze, die ten verderve leidt! O Heere, het is mogelijk – wij doen het!

Zegen en sterk Uw Kerk over de ganse aarde. Houd haar staande. Doe haar zien in welke dingen zij mee kan en in welke dingen zij niet mee mag. Houd haar staande, doe haar U achteraan kleven en volgen.

Erbarm U over ons volk, het Koninklijk Huis, de regering, de volkeren. Bestaat het in Uw raad, bewaar ons nog voor de samenstoting van alle volken. Ach, er wordt geroepen: 'Zie, hier is de Christus, zie daar! *Dit* is tot hulp, en *dat* brengt verbetering; *deze* weg moeten wij inslaan.' Maar, algenoegzaam en aanbiddelijk Wezen, het ligt in Uw hand. En middelen kunnen tot zegen zijn, als ze door U zijn verordineerd. Maar wanneer de middelen door U zijn verordineerd, dan is het nog niet gezegd dat Gij er ook door werken wilt tot heil des volks. Noach was een prediker der gerechtigheid. Honderdtwintig jaren lang hebt Gij zijn dienst gelaten onder het geslacht in het midden waarvan hij leefde, maar dat geslacht is ondergegaan. Heere, doe ons onze dagen tellen, opdat wij een wijs hart bekomen.

Gedenk onze zieken.

Amen.

Gezongen: Psalm 85:3.

Wij vragen uw aandacht voor het 14e vers van Hebrëen 12. Dit zijn de woorden:

'Jaagt den vrede na met allen, en de heiligmaking, zonder welke niemand den Heere zien zal.'

Er was, mijn zeer geachte toehoorders, onder degenen aan wie de apostel deze brief richtte een joods-christelijke stroming. Men zei: 'Het geloof in de Heere Jezus is goed, het is noodzakelijk, maar niet voldoende; men moet er de wet bij hebben.' Het was deze mensen vooral moeilijk om de besnijdenis los te laten. Zij konden moeilijk erkennen dat iemand kon zalig worden alleen door het geloof in de Heere Jezus Christus, dus zonder de ceremoniële wet aan de hand te houden. De schrijver van de brief aan de Hebreëen deelde dit gevoel niet. Voor hem was het oude verbond vervangen door het nieuwe. De mens was alles uit de hand genomen. De Heere Jezus Christus was een volkomen Zaligmaker. Het geloof was volgens de overtuiging van de schrijver alles, omdat het Hem Die alles is omhelst. Er staat: 'Met de ootmoedigen is wijsheid' (Spr. 11:2). Als de mensen ootmoedig waren, dan zou er eensgezindheid, eenheid en vrede wezen. Maar wanneer een mens denkt dat hij iets moet doen en iets kan doen, dan is de vrede, de eenheid en de eensgezindheid weg. De apostel vermaant nu zijn lezers: *Jaagt den vrede na met allen, en de heiligmaking, zonder welke niemand den Heere zien zal.*'

Wij stellen ons vanmorgen in de weg om iets te zeggen over de *vrede*. De vrede is een heerlijke zaak. Het woord is dit eigenlijk al. Helaas wordt de vrede zelf weinig gekend. U gelooft toch ook wel dat er zeer weinig mensen zijn die vrede hebben, *werkelijke vrede hebben?*

De vrede is een verworven zaak. Hij is verworven, niet door ons, maar door de Heere Jezus Christus. God, Die onze Schepper is, komt om Zijn recht. En het is zeker dat zonder recht geen vrede te vinden is. Het recht Gods heeft een eis, op mij, op u, op elk mens. Het eist gehoorzaamheid, volstreckte gehoorzaamheid. Want wij zijn niet geschapen om onzentwil, maar om Gods wil. 'Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen' (Jes. 43:21). Dit geldt ook voor de eerste schepping. Het recht Gods eist straf. Een wet is gegeven om onderhouden te worden. Overtreedt men haar, dan ligt de straf gereed: 'Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven' (Gen. 2:17). Wij hebben van onszelf niets te verwachten. Wij zijn van onszelf machteloos. Wij maken, in plaats van onze schuld te boeten, onze schuld groter. Bij iedere ademtocht komt er iets bij. En zo is het het gehele leven door, bij mij en bij u. Uit het lijden, het straflijden, dat de Wet eist krachtens het recht Gods, zouden wij nooit op kunnen komen. Maar de Heere Jezus heeft Zich gesteld in

onze plaats om te doen wat wij hadden moeten doen, om te gehoorzamen. Zijn leven is een leven van gehoorzaamheid geweest.

Ik draag Uw heil'ge Wet,
Die Gij den sterv'ling zet,
In 't binnenst' ingewand. (Ps. 40:4 ber.)

De Heere Jezus heeft meer gedaan: Hij heeft ook willen gestraft worden. En zo is Hij geweest een man van smarten. Door Zijn gehoorzaam lijden en sterven heeft de Heere Jezus de vrede verworven. In Micha 5 vers 4 is het al gezegd: 'Deze zal Vrede zijn.' In Efeze 2 treffen we deze woorden aan: 'Want Hij is onze Vrede' (vs. 14). En de apostel Johannes schrijft in 1 Johannes 2 vers 2: 'En Hij is een Verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der gehele wereld.'

De vrede des harten is door het geloof. Wanneer de mens zichzelf gezien heeft zoals hij is, zichzelf gezien heeft in Adam, zijn zonde en zijn overtredingen heeft gezien, gezien en beleden, wanneer de mens ontdekt is geworden aan zijn volstreckte machteloosheid, zó dat hij niet meer heen of weer kan, wanneer de Heere Jezus Christus in zijn hart geopenbaard is en door deze openbaring in hem is gewerkt een waarachtig geloof, wanneer hij door dit geloof is getreden in de gemeenschap Gods in Christus Jezus – dan heeft hij vrede. Zo schrijft de apostel Paulus in Romeinen 5: 'Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus' (vs. 1). Hij geniet een vrede die alle verstand te boven gaat, en die harten en zinnen bewaart in Jezus Christus (Filipp. 4:7), een vrede die hij nooit had gesmaakt. Deze vrede is als een hemel, die nedergedaald is in het hart. Het is zo stil geworden in de ziel! Er is verwondering, beschaamdheid, droefheid, aanbidding.

Zolang de mens buiten de Heere Jezus is, is er geen sprake van vrede. De mens wil dat maar. Hij wenst dat er gezegd wordt dat het buiten de Heere Jezus en zonder de rechtvaardigmaking en heiligmaking óók kan. Het kan niet! En het zal ook nimmer geschieden. Hij heeft vóór zich, al ziet hij dat niet altijd, God als een Rechter, niet als een Vader. En hij weet dat hij bang voor die Rechter is, en dat hij, als hij kon, Hem wel zou ontvluchten. Maar hij voelt tegelijkertijd dat hij dat niet kan. En al plaatst hij de dag ver, hij is ervan overtuigd dat hij eenmaal in de handen

van die Rechter vallen zal. Of er velen bedachten het woord: ‘Vreselijk is het te vallen in de handen des levenden Gods. Want onze God is een verterend Vuur’ (Hebr. 10:31, 12:29).

In de consciëntie hebben wij de Wet Gods geschreven, en ze zegt ons dat wij niet gedaan hebben wat wij hadden moeten doen, dat wij niet gedaan hebben hetgeen onze plicht is. Zij stelt het gedurig voor onze ogen. Er gaat geen dag voorbij, of wij worden op onze zonden gewezen. De consciëntie is als een schuldeiser. Zij roept: ‘Dat moet vereffend worden!’ Hierom worden er zoveel wegen ingeslagen. De consciëntie veroordeelt een mens. ‘Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der Wet, om dat te doen’ (Gal. 3:10). De consciëntie is een getuige die meer waard is dan duizend getuigen. En ondertussen hebben wij de beginselen van de hel in ons. Wij worden min of meer gemarteld dag op dag. De algemene goedheid Gods verzacht dat. Maar van sommigen is de consciëntie opengegaan en zij zijn naar de dood gebracht. Menigeen heeft zijn toevlucht tot de drank genomen; velen zijn door de aanklacht van de consciëntie tot hoererij vervallen, en anderen weer tot andere zonden.

Maar wanneer de mens in de Heere Jezus Christus gevonden wordt, dan is het anders. God heeft het recht lief. De Heere Jezus heeft aan dit recht voldaan. En de Vader heeft dat ook gezegd door de Heere Jezus, Zijn Zoon, uit het graf op te wekken. En nu spreekt de Vader – zonder dat Hij Zichzelf, zonder dat Hij aan Zijn eer en deugden iets te kort doet – de zondaar die in Christus wordt gevonden vrij, en geeft hem tegelijkertijd het recht op het leven en op alle dingen die tot het leven behoren. Immers, God, rechtvaardig zijnde, eist niet tot tweemaal toe betaling. En Hij zegt in de Heere Jezus Christus tot en ook in de zondaar die gelooft en door het geloof met de Heere Jezus verbonden is: ‘Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet’ (Jes. 43:25).

Zie eens wat u van deze dingen hebt ondervonden.

Gezongen: Psalm 85:4.

Het is, mijn zeer geachte toehoorders, zeer aangenaam wanneer men met zijn omgeving in vrede leeft. Het tegenovergestelde is verdrietig.

Maar wat is dat vergeleken bij de dingen die ik u genoemd heb? Wanneer een mens maar vrede met God heeft, *vrede heeft* – leg vooral de nadruk op deze twee woorden – ach, wat is er dan nog dat hem kan hinderen? Ik weet niets te noemen. Niets kan hem hinderen. De vorst der duisternis kan hem somtijds tot aan de rand van de afgrond brengen – niet verder, want wat de Heilige Geest in het hart gebracht heeft, haalt geen aanvechting er uit. Want bij de gave van de Heilige Geest is het de Heilige Geest Zelf, en deze wint het van de vorst der duisternis. De omstandigheden kunnen zeer moeilijk zijn – en voor wie zijn ze niet moeilijk? – en ze zouden nog zoveel moeilijker kunnen worden. Wie vrede heeft, is in staat door de genade Gods om het ergste het hoofd te bieden. De mensen kunnen hem tegen zijn. Hij kan tegenstand in zijn eigen omgeving ontmoeten. In de grond is het geen tegenstand. Het is maar van de zijde van de mens, van de kant van het zichtbare, maar niet aan de zijde van het onzichtbare. Want er is nooit een kind van God geweest, of hij heeft gezegd dat hij vrede had met alles! De apostel Paulus heeft het in meer dan één tekst bekendgemaakt, vooral in dit woord: ‘Wij weten dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn’ (Rom. 8:28).

Wanneer een kind van God benadeeld, kwaad gedaan wordt, dan voelt hij het ook wel. En wanneer het hem toegelaten werd, dan zou hij eindigen in hem die hem kwaad doet. Maar dat wordt hem niet toegelaten, het wordt hem gegeven te eindigen in God, die maar van degene die onrecht op de een of andere wijze bedrijft, gebruikmaakt. Dat is vrede te hebben. En zo is er altijd geneigdheid om te vergeven. Niet op voorwaarde van dit of dat. Dat is huichelarij! Men zegt weleens: ‘Ik zou hem wel willen vergeven, maar hij heeft nooit om vergeving gevraagd.’ Huichelarij! De vrede wordt niet opgewekt door de belijdenis. De vrede wordt evenmin opgewekt door de echtheid van de belijdenis. Nee, de vrede is er. De vrede is er met God en met alle mensen. Zij is gekomen bij de komst van Christus in de ziel. Dat is het geluk van Gods gunstgenoten. Allen bij wie het nagemaakt is, kennen dit niet. Zij weten niet wat deze dingen eigenlijk zijn. Zij zouden ook niet in staat wezen om ze te verklaren. Men kan de Bijbel en een predikant wel een weinig naspreken, maar dat is het niet. Het moet diep in de ziel ingewerkt zijn, gegraveerd staan op de tafelen des harten.

Misschien denkt iemand: Ja, maar heeft nu ieder begenadigd mens die vrede? In de grond wel. Ik heb u gezegd dat deze vrede in het hart komt bij de komst van de Heere Jezus in de ziel. Maar nu kan een begenadigd mens te veel de wereld ingaan, te veel van de wereld begeren, hij kan zich te ver in de zonde wagen. Dan gaat de vrede op de vlucht, althans de gewaarwording ervan. Niet de vrede zelf; de vrede zelf blijft diep in de ziel. Maar zo komt het dat men weinig of geen vrede voelt. Het is mogelijk dat men aangevochten wordt. Onder de aanvechting kan men geen vrede genieten. Dan wordt men meer gewaar de wanhoop dan de vrede. Het is mogelijk dat wij veel onder de invloed zijn van een leer die gebaseerd is op de praktijk van de mensen, en zo'n leer kan de oorzaak zijn dat er weinig vrede is.

De vrede is in de Heere Jezus Christus. De wereld heeft dus geen vrede. De wereld is een onruststookster. Zij wil oorlog. Zij bereidt een oorlog voor. Deed zij dit niet, er zou geen oorlog wezen. Ieder mens baant van nature de weg voor de oorlog. De wereld voelt dat zij geen vrede heeft. Het woord is waarachtig: 'Doch de goddelozen zijn als een voortgedreven zee, want die kan niet rusten, en haar wateren werpen slijk en modder op. De goddelozen, zegt mijn God, hebben geen vrede' (Jes. 42:20, 21).

En hoe ouder de wereld wordt, des te meer raakt de mens zichzelf kwijt. Wat is er van onze jeugd geworden? Het is al driester: 'Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij' (1 Kor. 15:32). Wat wordt er niet gerookt! Een ogenblikje vrij... en de sigaret is in de mond. Men kan er niet meer buiten. Het kost toch veel geld? Nu, en als men het heeft, waarom zou men het dan niet uitgeven? Sparen? Ach, wie spaart er nog? Waarvoor zullen wij sparen? De jeugd moet verre reizen maken. Of men om en bij de twintig is, dat komt er niet op aan, men moet de wereld gezien hebben. Dat was in mijn jeugd wel wat anders. Dan gingen wij met vader en moeder eens een dag naar familie of kennissen, en daarbij bleef het. En nu? Nu ziet men de jeugd overal heen reizen. Maar de jeugd ziet niet, en de ouders dikwijls ook niet, dat het het banen van de weg is voor het verschrikkelijke, voor de ineenstorting van alles. De Schrift spreekt enigszins anders: 'Het is goed voor een man dat hij het juk in zijn jeugd draagt' (Klaagl. 3:27). Tegenwoordig zegt men: 'Laat ons de kinderen een gelukkige jeugd geven' – en zij worden hoe langer hoe ongelukkiger. Heeft iemand veel last van zijn zenuwen en hij komt

bij de psychiater, dan zegt deze soms, misschien dikwijls: 'U moet naar de bioscoop gaan, u moet verstrooiing zoeken, u moet dit doen, u moet dat doen.' Dat zou dan een leidman moeten wezen, een mens moeten zijn die gestudeerd heeft, bezonkenheid heeft leren kennen.

De vrede ligt in Christus! En in alle eeuwigheid zal een mens geen vrede vinden buiten de Heere Jezus Christus! Velen zoeken het in hun godsdienst. Dat is altijd wel zo geweest, maar er is een tijd geweest dat er krachtiger tegen getuigd werd, dat er mannen waren die in de bres sprongen voor de waarheid. Deze mannen zijn er niet meer, zoals er in de hele wereld op het ogenblik geen grote mannen gevonden worden. Zij zijn er niet meer.

De weg tot de vrede, laat me daar nu nog iets over mogen zeggen. De weg tot de vrede is zichzelf te zien; daar begint het mee. Ik heb vrijmoedigheid om te zeggen: zodra een mens zichzelf gevonden heeft, heeft hij de Heere ook gevonden. Godskennis en zelfkennis zijn twee onderscheiden zaken, maar ze zijn nooit los van elkander.

Zichzelf te zien. Niet dit dat men méént zichzelf te kennen – maar dat men zichzelf hééft leren kennen! En nu is er nooit zelfkennis buiten de kennis van onze val in Adam. God in Zijn heiligheid en rechtvaardigheid te zien en zijn verloren staat buiten Christus te kennen, dát is de weg tot de vrede. En verbeeldt u niet dat u tot de vrede zult komen, wanneer u deze zaken niet genoegzaam hebt leren kennen. Zichzelf te vernederen. De val is een daad van de hoogmoed geweest. Nu, de redding van een mens veronderstelt de vernedering, de vernedering des harten.

Als u zou willen vragen of er ook enig kenmerk te geven is van de vernedering des harten, dan zou ik wel het een en ander kunnen noemen. Laat mij dan beginnen met dit te zeggen: Veronderstel eens dat gij jarenlang wat men noemt werkzaam geweest zijt, dat u weleens wat ondervonden hebt, gesprekken gevoerd hebt met kinderen van God, enzovoort, maar nu komt er een ogenblik waarin God u vernedert. Nu, dan merkt ge direct het onderscheid op, en ge zegt: 'Ach, bij al wat ik tot dusver ondervond, zie ik nu dat ik nooit vernederd ben geweest.' Want de dingen van het Koninkrijk Gods worden niet gezocht. Ze komen naar ons tóé! Ze openbáren zich! Ze vertónen zich aan ons! Zó leren wij ze kennen. En van dat ogenblik af zoeken wij ze. 'Het geloof nu is een vaste grond der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die

men niet ziet' (Hebr. 11:1). Men heeft in het geloof het bewijs.

En in de tweede plaats is dit het kenmerk van de ware vernedering: er is in de hele wereld niemand zo slecht als men zelf is, in onze schatting. Men is gevallen met al het zijne. Men is geworden een zondaar voor God. Al wat uit ons voortkwam, door ons gedacht, gesproken en gedaan werd, is zonde; het blijkt waardeloos, verwerpelijk. En omdat er nu maar twee mensen zijn: Christus, de tweede Adam, en ik, u, ieder mens, de eerste Adam, kan een vernederd mens zichzelf nooit zien als iemand die niet zo gezondigd heeft als een ander, want in de onderhandeling met God bestaat een ander niet voor hem. U ziet het in de gelijkenis van de fari-zeër en de tollenaar (Luk. 18): voor de eerste bestond zijn naaste, maar voor de tweede niet. Onderzoek toch of u deze wezenlijke dingen kent.

God te rechtvaardigen, volkomen te rechtvaardigen. De wereld werpt allerlei smetten op het Opperwezen. En ieder mens doet dat, want ieder mens is van nature wereld. Nu, de weg tot de vrede is, dat wij al deze smetten van het Opperwezen afwissen, dat men Hem rechtvaardig verklaart, en dat men zichzelf verdoemt. En als men God rechtvaardig verklaart, dan zegt men dit: 'Heere, Gij doet Uzelf niet te kort wanneer Gij mij in de hel werpt, en Gij doet *mij* evenmin te kort wanneer Gij zo met mij handelt, want dat is de enige plaats waar ik thuishoor. Ik hoor niet thuis in de hemel, en ik hoor ook nog niet thuis op de aarde. Ik ben de geringste weldaad onwaardig.' Gaat dit niet vooraf, lieve mensen, dan wordt gij de vrede niet deelachtig, evenmin de verwondering, en ook de blijdschap niet. Want u moet kunnen zien dat een druppel water ons onthouden zou geweest zijn als Christus niet aan het kruis geleden had en geroepen: 'Mij dorst' (Joh. 19:28). U moet kunnen zien dat u geen kleding had gehad om uw naaktheid te bedekken als Christus daar niet ontkleed had gehangen. Als u dat niet kunt zien, dan hebt u geen vrede. Zichzelf dus alles onwaardig te achten. Ja, dat is wat anders, nietwaar, dan wat wij vinden in de wereld, dan wat wij vinden bij onszelf. Zichzelf alles onwaardig te achten, zoals de hoofdman: 'Spreek alleenlijk een woord, want ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen' (Matth. 8:8 en Luk. 7:6).

De openbaring van de Heere Jezus Christus te hebben. Al wat ik u genoemd heb is noodzakelijk. En wat ik u nu zeg is evenzeer noodzakelijk: de openbaring van de Heere Jezus Christus te hebben. Evenals

ik zijt gij misschien gisteren voortdurend even aangehouden op straat, als u tenminste op straat geweest zijt. Er kwamen een paar jongelui van om en bij de twintig ook naar mij: ze wilden hebben dat ik een papiertje aannam. Ik zeg: 'Wie zijn jullie? En wat doen jullie?' 'Wij zijn Jehovah's getuigen.' Ik: 'Wie is Jehovah?' Het antwoord: 'God.' 'Waarom noem je Hem 'Jehovah'? 'Dat is Zijn eigenlijke Naam.' Ik: 'Hoe weet je dat?' Zij: 'Uit de Schrift, uit de Bijbel.' 'Versta je dan wat God is?' 'Zeker, mijnheer.' 'Hoe heb je dan dat verstand bekomen?' 'Door de Bijbel grondig te bestuderen.' Ik zeg: 'Jonge mensen, jullie vergissen je. Er is nooit iemand geweest die door de Bijbel grondig te bestuderen gekomen is tot de kennis van God.' 'Maar wij kunnen ons niet vergissen, want wij ménen het.' Ik zeg: 'Hoe meer je zegt, des te duidelijker hoor ik dat je het niet weet.' 'Hoe wordt God dan gekend, mijnheer?' Ik zeg: 'Hij wordt gekend als Hij Zich door Zijn Woord in het hart openbaart; door Zijn Woord en Geest wordt Hij gekend. Jullie spreken alleen van het Woord, maar beide heb je nodig: het Woord en de Geest.' 'Kunt u ons dan niet onderrichten?' 'Zeker, komen jullie dan morgenochtend op de Prinsegracht, daar en daar, dat en dat nummer, dan zal ik jullie onderwijzen.' 'Het spijt ons, mijnheer, dan hebben wij vergadering.'

Het zijn niet deze mensen alleen die in dit punt dwalen. Ik vrees dat er verscheidenen hier zijn die in deze zelfde dwaling verkeren, die er niet van overtuigd zijn dat men de Heere Jezus alleen leert kennen wanneer Hij Zichzelf door Zijn Woord en Geest openbaart in ons hart, zó dat Hij een gestalte in ons hart krijgt. Maar deze openbaring is de weg tot de vrede! En wie nu de Heere Jezus zonder deze openbaring leert kennen, die bedriegt zich even hard als die arme mensen die daar gisteren langs de straten met hun blaadjes gingen.

De weg tot de vrede is van Christus verkregen bij de Vader. Hém, Zijn gerechtigheid te omhelzen, zich door Zijn Geest te laten wederbaren, en door Hem tot God te naderen, zoals bijvoorbeeld de dichter van de 84e Psalm: 'O God, ons Schild, zie; en aanschouw het aangezicht Uws Gezalfden. Want één dag in Uw voorhoven is beter dan duizend elders' (vs. 10, 11) – dat is het! Het is niet genoeg dat u zegt: 'Verhoor mij om Jezus' wil', want u kent Jezus niet! En als u deze woorden spreekt – en dat doet ieder godsdienstig, orthodox mens – dan spot u met God, en uw gebed wordt niet verhoord. Vereniging met Christus en door Chris-

tus tot God. 'Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot den Vader dan door Mij' (Joh. 14:6).

Ouders, houd uw kinderen gerust maar wat kort. U zult er geen spijt van hebben, en zij later ook niet. En rust niet voordat u uw kinderen kunt spreken van de vrede.

Amen.

Gebed:

Heere, vergeef al het zondige dat er in ons spreken en horen geweest is. En gebruik nochtans de prediking om ons te brengen tot onszelf, en van onszelf tot U. Ach, doe ons zien hoe wij maar in het wilde weg lopen en werken, hoe wij alles doen zonder een beginsel te hebben dat stand zal houden voor de eeuwigheid, en zonder een goed oogmerk te hebben. Laat ons zien onze droeve toestand, de toestand van ons hart, van ons leven, van onze natuur. Doe ons zien hoe wij van nature zijn 'zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld.' Doe ons dat zien, en laat ons dan ook weten en geloven dat er bij U uitkomsten zijn, bij U Die in Christus voor de zondaren te genaken zijt, ja, Die in de Zoon van Uw eeuwige liefde tot de zondaar gekomen zijt. Doe ons kennen, zoeken, eren, liefhebben al wat bestendig is. Doe ons bij Uw licht de wereld zien en de dingen die zij aanbiedt en aanprijst. Laat ons bij Uw licht de prediking zien. 'Beproeft de geesten of zij uit God zijn', zo wordt ons gezegd. Doe ons zien tijd en eeuwigheid, een kortstondig genot en een eeuwige zaligheid.

Laat ons de goede keuze gedaan hebben of nog doen. Is dit nog niet geschied, en hebben wij het misschien niet gemakkelijk, laat ons niet toe ons door wat ook terug te laten drijven. Laat diep in onze ziel zijn het gevoel van de noodzakelijkheid van gebracht te worden tot U, van de noodzakelijkheid van de bekering, van het geloof, van de wedergeboorte. Versterk het overige, dat sterven zou.

Amen.

Gezongen: Psalm 119:83 en 84.

Catechisatie over de vraag: ‘Moet een mens uitsluitend Gods eer op het oog hebben?’, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 26 februari 1947 te Den Haag

Gebod:

Doe ons, Heere, door Uw genade ons voor U nederbuigen en U zoeken. U hebben wij nodig in leven en in sterven, iedere dag, elk uur, elk ogenblik. Doe ons Uw goedheid opmerken, erkennen en waarderen, want Gij geeft ons nog weer Uw goedheid te zien door ons aan deze plaats samen te brengen en ons gelegenheid te schenken om met elkander na te denken over dingen die van het allerhoogste gewicht zijn, tot Uw eer strekken, en dienen tot ons behoud.

Zie ons aan en gedenk ons in de Heere Jezus. Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. En gedenk ons in deze ogenblikken. Doe ons wandelen in Uw vreze.

Zegen en sterk Uw Kerk over de ganse aarde. Erbarm U over ons volk, over het gedeelte ook dat ver van ons verwijderd is. Gedenk en spaar en zegen onze jeugd, vooral haar in verre landen. Gedenk ons in betrekking tot de vraagstukken waarvoor wij daar gesteld zijn.*

Zo het in Uw raad bestaat, wil ook een einde aan de vorst maken. Ook in betrekking tot het gewas heeft de vorst invloed gehad, ook onder ons. Erbarm U en schenk nog een zegen, hoewel diep en diep verbeurd.

Zegen en sterk Uw Kerk. Gedenk onze zieken en hen die ernstig en ook langdurig ziek zijn. Schenk nog uitkomst. Boven verwachting is er uitkomst van U te verwachten.

Amen.

Gezongen: Psalm 34:1, 2 en 3.

Wij hebben, zoals gij u herinneren zult, vóór acht dagen, op de laatste catechisatie, iets gezegd over het verrichten van een werk tot eer van God. Nu komt er natuurlijk een vraag, deze: Mag een christen dan helemaal niet denken aan zichzelf? Moet hij uitsluitend Gods eer op het oog hebben?

* Hier wordt met name gezien op de ontwikkelingen in Nederlands-Indië.

Er zijn er geweest die op deze vraag een bevestigend antwoord gaven. Zij zeiden dat een mens, voordat hij zalig kan worden, van zich moet hebben gedaan alle begeerte om zalig te worden. Dat is niet juist; men voelt wel dat dit niet juist is, ofschoon het toch waar is dat er mensen geweest zijn, en misschien nóg wel gevonden worden, die dit stelden.

Wanneer nu iemand indrukken heeft van dood en eeuwigheid, werkzaam is geworden, en begonnen heeft zich rekenschap te geven van zijn staat en van vele andere dingen, dan denkt hij niet bepaald aan de ere Gods, maar aan zijn zaligheid en zijn behoud. De vraag is dus of dit mag. Het antwoord is: Niet alleen mág dit, het móét ook. Wij worden immers in de Schrift zo ernstig en gedurig opgewekt om te zoeken de dingen die tot onze vrede dienen, de Heere te zoeken, te ontvlieden de toekomstige toorn, enzovoort. Maar dit is zeker dat, zo het achteraf blijkt dat indrukken en werkzaamheden, enzovoort, gewerkt werden door de Heilige Geest, men eindigt met de ere Gods. Want ieder toch die van God begenadigd wordt, valt neer en zegt:

Zijn Naam moet eeuwig' eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spa;
De wereld hoor' en volg' mijn zangen
Met 'Amen, amen' na. (Ps. 72:11)

De liefde veroorzaakt dit. Als God een mens begenadigt, dan wordt de liefde, de liefde van God hem geopenbaard in Christus Jezus. Het getuigenis of het woord van de liefde, van de liefde van een drie-enig God wordt bekendgemaakt, en deze liefde is oorzaak van onze liefde, zoals wij vinden in de brief van Johannes, 1 Johannes 4 vers 19: 'Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft.' Welnu, door deze liefde wordt een mens gedrongen om te zoeken wat tot eer van God dient. En hierom zegt men dat wat uit God is, tot God ook weer terugkeert. Het is van Hem, en het is door Hem, en het is in Hem, en nu wordt Hij ook geëerd. 'Want uit Hem', zo schrijft de apostel Paulus, 'uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid' (Rom. 11:36).

Zó mag een mens dus ook aan zichzelf denken. Hij mag bijvoorbeeld zich verheugen in de vrede, ook alweer als God een mens begenadigd

heeft; dan is zijn ziel, zijn hart tot rust gekomen. ‘Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven’ (Matth. 11:28). Rust: deze rust is aangenaam, dat spreekt vanzelf. Er mag dus gezegd worden dat een mens aan zichzelf mag denken, en deze rust mag gezocht worden. Daarom staat er in Psalm 119:

Wat vree heeft elk die Uwe Wet bemint!
Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten. (Ps. 119:83)

Maar alweer, wat is eigenlijk de oorzaak van deze rust? Wat is de oorzaak van de rust van de gelovige? Dit, dat de zaligheid die hij geniet, die hij heeft leren kennen, die hem geopenbaard is en waarvan hij nu geniet – dat deze zaligheid hem is geschonken, *niet* ten koste van de eer van God, maar *tot eer van God*. Dat is eigenlijk de rust. Er zou geen rust zijn als de zaligheid niet gekomen was uit God, en door Hem, en tot Hem. Wanneer nu deze zaligheid geopenbaard is, dan wordt *dát* gezien; dan wordt zij gezien als het werk van God Drie-enig: Vader, Zoon en Heilige Geest. En van zichzelf ziet men dat men er geheel buiten ligt, en dat is de rust. *Dat is de rust*.

Je kunt nooit rust smaken voordat je ziet dat je er geheel buiten ligt. Want als je ziet dat je er helemaal buiten ligt, dan krijg je te aanschouwen dat het God is, en Hij alléén. Zuiver Evangelie dus! Let hierop, want het is van de grootste betekenis dat wij leren het onderscheid tussen Wet en Evangelie. Hier is het zuivere Evangelie: de mens niets, God alles! Nietwaar, waar is de Kerk? Daar waar God op het hoogst verheerlijkt wordt en de mens op het diepste vernederd. Dat is zo juist, dat is volkomen juist. Hier kun je nu het geloof uit beschrijven. En hier kan een mens nu *niets* doen. Geloof is een genade die de mens totaal ontledigt. Dus waar geloof is, daar is geen verstand, behalve een verduisterd verstand; er is geen wil, behalve een verkeerde wil. Waar het geloof is, daar is niets anders dan aan de ene kant een verloren mens in Adam en aan de andere kant de opzoekende liefde Gods in Christus Jezus.

Dat verandert nooit meer. Zoals het is bij de begenadiging, zo blijft het: aan de ene kant een in Adam volstrekt verloren mens, en aan de andere kant de opzoekende liefde Gods.

En zo mag men dan ook andere dingen op het oog hebben. Bijvoor-

beeld de verzekering. Dat wordt dan ook gezegd: Petrus schrijft dat wij onze roeping en verkiezing moeten vastmaken (2 Petr. 1:10). Maar als ons dat geschonken wordt: onze roeping en verkiezing vast te maken, dan eindigt men weer in de Heere, en Hem wordt daarvoor toegebracht de lof en de dank en de eer.

Men mag ook zoeken de vernieuwing, de meerdere, de voortgaande vernieuwing. Want de apostel Paulus schrijft: 'Wij allen, met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest' (2 Kor. 3:18).

Zoals men zichzelf op het oog mag hebben, zoals wij dat nu hebben beschreven, zo mag men ook denken aan zijn naaste. Men mag de bekering van zijn naaste wensen. De Kerk van Christus kan niet nalaten te begeren dat ook anderen gebracht worden tot de Gemeente die zalig worden, en zij wenst dat ook alweer ter wille van de eer van God. Want zij weet wel wat er gebeurt wanneer een mens werkelijk bekeerd wordt. Als God dat doet, nu, dan krijgt Hij daar ook voor de lof en de eer en de dankzegging. Dus, als de gelovige de bekering van zijn naaste verlangt, dan wenst hij ten eerste die naaste gelukkig: vader, moeder, man, vrouw, zoon, dochter, broer en zuster, ook vrienden en kennissen, ja eigenlijk komt het niet er op aan in welke verhouding hij staat tot zijn naaste. Hij wenst allen, wie deze ook mogen wezen, dat zij gebracht mogen worden tot de kennis en de aanbedding van de Naam des Heeren. En zoekt hij daar het heil van zijn naaste, tegelijk gaat het hem óók om de eer van God. Want 'in de menigte des volks is des Konings heerlijkheid' (Spr. 14:28). Het bestaat niet in Gods raad, maar bestond het er in, dan zou hij wensen dat de gehele wereld werd bekeerd; en het gaat hem werkelijk aan het hart dat het aanbod van genade niet wordt opgemerkt en niet wordt omhelsd, en wanneer hij ziet in zijn naaste en in zijn verdere omgeving, dat er geen stem is en geen opmerking, en dat men het leven zoekt in de genieting van de dingen van de wereld, terwijl er immers staat, dat de gedaante van deze wereld voorbijgaat (1 Joh. 2:17).

Nu heb ik iets gezegd, eerst over de goede oorsprong van de goede werken, daarna over de goede regel, en ook over het goede doel. De goede oorsprong: het geloof, de goede regel: de Wet, en het goede doel: de ere Gods.

Goede werken, onze werken, mogen dus niet berusten op het inzicht van ons of op het inzicht van een ander of zoals het in onze catechismus staat: ‘op ons goeddunken of op menseninzettingen’ (Heid. Cat. antw. 91). Men spreekt weleens: ‘Ik heb het naar mijn beste weten gedaan’, en men meent dat het nu zó goed is. Zo is het niet goed. Je beste weten en je slechtste weten, het is alles voor God verdoemelijk, want je bent zelf voor God verdoemelijk. Dus het moet niet uit jezelf voortkomen. Als je iets uitricht naar je beste weten, dan is het niet gedaan uit een goede oorsprong: uit het geloof, ook niet naar een goede regel: volgens de Wet of de wil van God, en evenmin met het goede doel: tot eer van God. Dus de dingen die je naar je beste weten doet, maken je alleen maar verdoemelijker voor God, omdat je niet bent gekomen tot de hulp Gods, de hulp des Heeren niet hebt gezocht, geen gebruik gemaakt hebt van de Heere Jezus Christus.

Je kunt je werken ook gronden op het inzicht van je naaste. Dat is even slecht, want de Heere zegt niet in Zijn Woord: doe het naar de opvatting van de meerderheid, noch naar de gedachten van de beste mensen of van de vrome mensen. Maar de Heere zegt: Ken Mij in al uw wegen, en Ik zal uw paden recht maken (Spr. 3:6). Als het nu een mens toegelaten wordt dit te verzuimen, dan doet hij ten eerste kwaad, en ten tweede brengt hij zichzelf in de ellende en in de moeilijkheden: geen toevlucht, geen uitzicht. Dan zit hij daar met al zijn moeilijkheden: een hart vol onvrede en vol verwarring.

Dus u mag uw werken niet gronden op eigen inzicht, en niet zeggen: ‘Zo is het het beste, zo zal ik het maar doen, en u mag het ook niet doen naar het inzicht van een ander. En daarom zegt de apostel Paulus: ‘Hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het al ter ere Gods’ (1 Kor. 10:31).

Je zit aan tafel, je eet brood, je bidt en je dankt en je leest de Schrift. ‘Nu,’ zal men zeggen: ‘wat nog meer?’ Neen, dan heb je het nog niet tot eer van God gedaan! Wanneer heb je het dan gedaan tot eer van God? Als je het onwaardig bent; als je dat stuk brood of dat bord eten onwaardig bent; als je erkent dat God recht zou wezen als Hij het je niet gaf! Dit ten eerste – ik zeg ten eerste: het is niet voldoende, er moet wat bijkomen – en ten tweede: als je voor waarachtig houdt dat je het te danken hebt aan het lijden en sterven en de armoede van de Heere Jezus

Christus, Die ‘om uwentwil is arm geworden, daar Hij rijk was’, staat er in de Schrift (2 Kor. 8:9) – niet arm wórdt, maar arm wérd – ‘opdat gij door Zijn armoede zoudt rijk worden.’ Als dat nu waarheid voor je is, dan is ook waarheid voor je dat je een druppel water niet hebt verdiend. Als beide zaken waarheid voor je zijn, ten eerste dat je niets anders waardig bent dan om verloren te gaan en aan alles dus gebrek te hebben, en ten tweede dat je al wat je hebt en geniet, te danken hebt aan de Heere Jezus Christus, Die daar zo naakt gehangen heeft aan het kruis, dan eet je en dan drink je tot eer van God, en dan dank je God. Nu, dan kun je wel nagaan of je ooit iets gedaan hebt tot eer van God.

Nog eens, je zit aan tafel, je hebt genoten van de smaak van het eten, of je hebt plezier in de mooie snit van je kleding of in de degelijkheid van de stof, en je kunt niet ermee in God eindigen, dan zondig je, dan eet en drink je niet tot eer van God, dan draag je je kleeid – je jas of je jurk of wat ook – niet tot eer van God, dan is God er buiten gebleven.

En zo is het ook met je werk. Je doet je werk, je bent een ijverig mens, je doet getrouw je plicht, je werkt misschien hard. Maar als nu het doel van je werk is de verdiensten, alleen de verdiensten, dan is het niet in orde. Dan ken je God niet in je wegen, dan zie je op je verdiensten. En als het je niet er om gaat om in je werk God te dienen en je naaste te helpen, maar alleen om de verdienste die je in en door je werk hebt: mis, geheel en al mis! Dan is God buiten je leven gebleven. En dat kun je zelf wel nagaan, want je zou je werk niet hebben kunnen doen als God je dat werk niet gegeven had, en als de Heere je de gezondheid en de krachten niet gaf. Gaat het nu alleen maar om de verdiensten, dan is dat een bewijs dat je God niet erkent in het schenken van zoveel dingen die nodig zijn om je werk te kunnen verrichten. Zie dus, dan doet men zijn werk naar zijn eigen goeddunken en niet tot eer van God, niet uit het geloof en niet naar de Wet des Heeren. En hier zouden wij nog veel van kunnen zeggen, heel veel, maar er is ook weer een tijd om op te houden.

Wij hebben dikwijls over de goede werken gesproken. Ons plan is over te gaan tot een ander onderwerp: de Wet des Heeren, de Wet der tien geboden. Dat is ook een gewichtige zaak: de Wet des Heeren of de Wet der tien geboden. Daar hopen wij mee te beginnen. Maar help mij een beetje met deze dingen, en denk over alles na: over wat wij nu besproken hebben en over wat wij nog wensen te bespreken, over de

Wet des Heeren. Het is zo aangenaam als er overeenstemming is tussen uw gemoed en het mijne, overeenstemming in het onderwijs van de Heilige Geest.

Gezongen: Psalm 33:1 en 2.

Gebed:

Ach, Heere, wat zijt Gij toch goed, dat Gij ons deze dingen nog bekendgemaakt hebt. Wat zouden wij ervan geweten hebben, wanneer Gij ze door Uw Woord en Geest niet hadt geopenbaard. Wij zijn toch van onszelf zó dat wij niet begrijpen de dingen die des Geestes Gods zijn. Deze dingen zijn ons een dwaasheid, en wij kunnen ze niet verstaan.

Ach, doe ons dan door Uw genade ons verenigen met het gebed van de dichter, en zeggen: ‘Och, schonkt Gij mij de hulp van Uwen Geest; mocht Die mij op mijn paân ten Leidsman strekken!’

Wil wat wij zo met veel gebrek met elkander hebben besproken, nog doen strekken tot opluistering van Uw waarheid en doen wezen tot heil van onze onsterfelijke ziel. Laat ons het niet onmiddellijk vergeten hebben, maar doe ons dit voedsel, dit reine voedsel – immers Uw reine leer – herkauwen. Laat ons de waarheid enigermate verstaan en overdenken en ter harte nemen.

Begeef noch verlaat ons. Geleid ieder van ons op zijn wegen, en breng ons tot de plaats waar wij zijn moeten.

Amen.

Uit de verklaring van Calvijn van Psalm 130:3 en 4

‘Zo Gij, HEERE, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.’

Het is alsof de profeet in vers 3 gezegd had: ‘Al wie in de tegenwoordigheid van God komt zal toch niet kunnen bestaan, hoe groot zijn heiligheid ook moge zijn. En hoe zal het *mij* dan vergaan, die niet tot de besten of heiligsten behoort?’ Ziehier nu de juiste toepassing van de

leerstelling dat iedereen zijn leven zorgvuldig behoort na te gaan, en het te vergelijken met de volmaaktheid die de Wet van ons eist. Want hierdoor zal men tot de erkenning moeten komen dat alle mensen, zonder onderscheid, de eeuwige verdoemenis hebben verdiend, en iedereen zal voor zichzelf moeten erkennen dat hij duizendmaal verloren is.

Omdat dus niemand door zijn eigen werken kan bestaan, zo leert deze tekst ons dus dat alleen diegenen voor God rechtvaardig gerekend zijn, die rechtvaardig gerekend zijn vanwege de genade en de vergeving van hun zonden. Want overigens zal alle gerechtigheid van de mensen verdwijnen als rook.

‘Maar bij U is vergeving’ (vs. 4). Dit vers brengt ons verder. Want hoewel allen met hun mond belijden dat er niemand in de wereld is die door God niet volkomen terecht met de eeuwige dood gestraft zou kunnen worden indien Hem dit behaagde, zo zijn er toch maar weinig die geloven wat de profeet hier nu aan toevoegt. Weinigen geloven namelijk dat de genade die zij nodig hebben hun niet geweigerd zal worden. Want, óf zij zullen in hun stompzinnigheid inslapen in de zonde, óf zij worden door allerlei onrust gekweld, om zich tenslotte geheel en al aan de wanhoop over te geven.

Zoals ik al gezegd heb: het beginsel dat er niemand zonder zonde is, wordt door allen zonder tegenspraak erkend. Maar de meeste mensen sluiten toch hun ogen voor hun eigen zonden, en zullen zorgeloos in de schuilhoeken van hun onwetendheid blijven liggen als men hen niet met kracht wakker schudt. En als dan het oordeel van God nabij komt, dan sidderen zij of zij worden zo gekweld door angst, dat de wanhoop zich van hen meester maakt. Omdat er bijna niemand van overtuigd is dat God hen genadig wil zijn, komt het ook niet bij hen op om Hem om vergeving te vragen.

Als iemand ontwaakt met een levendig besef van het oordeel van God, dan kan het niet anders, of hij zal onder het gevoel van schaamte en vreze verootmoedigd worden. Maar deze verfoeiing van zichzelf zal toch niet voldoende zijn, tenzij het geloof ermee gepaard gaat. Door dit geloof vat het verslagen hart wederom moed en krijgt het de vrijmoedigheid om vergeving te vragen. David handelt dus zeer gepast, als hij zich in de eerste plaats voor de rechterstoel van God stelt, om door een oprecht berouw te worden aangedaan. Maar om niet weg te zinken van

schaamte, en om niet te bezwijken van vrees, voegt hij er tegelijkertijd de hoop aan toe om genade te verkrijgen. En zo is het waar dat degenen die niet verder komen dan te erkennen dat zij de eeuwige dood hebben verdiend, zich als wanhopigen tegen God verzetten. Om dit nu voor zichzelf en voor anderen des te meer te bevestigen, verklaart de profeet dat God niet gescheiden kan worden van Zijn goedheid. Het is alsof hij zei: 'Zodra ik aan U denk, komt ook Uw goedertierenheid mij voor, zodat ik er niet aan twijfel dat Gij mij ook genadig zult zijn, omdat Gij Uw aard niet kunt verloochenen. En ik ben er ten stelligste van overtuigd dat Gij U over mij zult ontfermen, omdat Gij God zijt.'

Laat ons goed weten dat de profeet hier van geen vage, verwarde kennis van Gods genade spreekt, maar van zulk een genade waardoor de zondaar tot de vaste overtuiging komt, dat hij, zodra hij God zal zoeken, ongetwijfeld met Hem verzoend zal worden. Een ieder die nu met vrucht wil bidden, moet noodzakelijkerwijze beginnen met de onverdiende en genadige vergeving van zonde. Men moet er ook op letten waarom God tot vergeving geneigd is en Zich nooit anders dan genadig betoont jegens Zijn dienstknechten, namelijk omdat er zonder hoop op vergeving geen dienen van God over zou blijven in deze wereld.

Het begin van het rechte dienen van God bestaat hierin dat wij ons gewillig en oprecht aan Hem onderwerpen. Want hetgeen Paulus zegt over het geven van aalmoezen, strekt zich uit tot alle delen van het leven, namelijk dat God de blijmoedige gever liefheeft (2 Kor. 9:7). En het kan niet anders, dat iemand die zich blijmoedig aan God overgeeft, ook steunt op Zijn genade en er ook beslist van verzekerd is dat zijn gehoorzaamheid voor Hem welbehaaglijk is. Anders zou de mens vol schrik terugdeinzen, wanneer hij zich in Gods tegenwoordigheid bevindt. Of de mens zal uitvluchten zoeken om aan Hem te ontkomen, als hij Hem al niet geheel de rug toekeert.

Kortom, de bewustheid van Gods oordeel brengt niets dan schrik en angst teweeg, als deze niet gepaard gaat met de hoop om genade te verkrijgen. En hier moet noodzakelijkerwijze haat uit voortkomen. Wel zal de zondaar die gekweld wordt door de vrees voor de bedreigingen van God, God niet verachten, maar hij schuwt Hem, en dit schuwen is zeer stellig afval en opstand. Hieruit volgt dus dat God nooit op de rechte wijze wordt gediend zonder dat de kennis van Zijn genade aanwezig is.